

העזרה מהסוגיא

זבחים כ. - ל:

פרשת בראשית ה'תשפ"ה

דף כ - כא

א. דיני קידוש ידים ורגלים:

- דיני הקידוש:
 - עמידה - צריך לקדש ידים ורגלים בעמידה^א.
 - מקום הקידוש - צריך לקדש ידיו ורגליו בתוך העזרה, ובאופן שקידש ידיו ורגליו מחוץ לעזרה הקידוש פסול^ב.
 - צורת הקידוש ידים ורגלים:
 - לת"ק - 'מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ומקדש'.
 - לרבי יוסי ברבי יהודה - 'מניח שתי ידיו זו על גב זו ועל גבי שתי רגליו זו על גבי זו ומקדש'^ג.
 - דין עבודה באופן שהכהן לא קידש ידיו ורגליו - הקרבן פסול^ד.

☞ הערות ☞

א הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה' שקידוש ידים ורגלים נחשב כמו עבודה ולכן צריך לעשותו בעמידה.

ראה הערה קודמת שלת"ק עמידה על ידי סמיכה לא נחשבת עמידה ולרבי יוסי ברבי יהודה עמידה על ידי סמיכה נחשבת עמידה.

ב הגמ' מבארת שהחידוש שבאופן שהכהן קידש בחוץ הקידוש פסול נאמר באופן שאין פסול של 'ציאה' אבל באופן שיש פסול של 'ציאה' פשוט שהקידוש פסול מחמת דין 'ציאה' (ראה להלן [פסוק] שבאופן שהכהן קידש ידיו ורגליו בפנים ויצא ספק האם צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו מחמת פסול 'ציאה', ובאופן שהכהן קידש ידיו ורגליו בפנים והוציא את ידיו לחוץ לא צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו, ולפי הצד שבאופן שהכהן קידש ידיו ורגליו בפנים והוציא את ידיו לחוץ לא צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו, ולפי הצד שבאופן שהכהן קידש בחוץ הקידוש פסול נאמר באופן שהכהן הוציא את ידיו לחוץ וקידש את ידיו מחוץ לעזרה שבאופן זה אין פסול של 'ציאה', ולפי הצד שבאופן שהכהן כולו יצא לא צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו, החידוש באופן שהכהן קידש בחוץ הקידוש פסול, נאמר אפילו באופן שהכהן כולו יצא כולו לחוץ).

ג בדברי הגמ' מבואר שלדעת רבי יוסי ברבי יהודה אפשר לעשות קידוש ידים ורגלים רק באופן שהכהן נסמך על דבר אחר, ורבי יוסי ברבי יהודה סובר שעמידה על ידי סמיכה נחשבת עמידה, אמנם ת"ק סובר שעמידה על ידי סמיכה לא נחשבת עמידה.

ד הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה' שהחייב של קידוש ידים ורגלים נאמר בין בעבודה שמעכבת כפרה ובין בעבודה שאינה מעכבת את הכפרה, ובאופן שהכהן לא קידש ידיו ורגליו ועבד הקרבן פסול דכתיב 'ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדרתם' ודורשים גזירה שווה 'חוקה חוקה' ממוחוסר בגדים שהקרבן פסול.

הגמ' מוסיפה שלמרות שכהן שלא קידש ידיו ורגליו בתחילת העבודה הקרבן פסול מ"מ כהן גדול ביום הכיפורים שלא קידש ידיו ורגליו בין עבודה לעבודה הקרבן כשר, והגמ' דנה מזדע כהן גדול שלא רחץ ידיו ורגליו בין עבודה לעבודה הקרבן כשר ולא לומדים מהפסוק 'חקה' שכתוב בפרשת יום הכיפורים שרחיצת ידיו ורגליו מעכבת, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת שלומדים מהפסוק 'היתה להם חק עולם לו ולזרעו לדורותם' שרחיצת ידיו ורגליו שמעכבת בכל הכהנים מעכבת כהן גדול אבל שאר הרחיצות של יום הכיפורים לא מעכבים כהן גדול, והגמ' בתירוץ השני שדורשים מהפסוק 'ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו' שרחיצת ידיו ורגליו שמעכבת בכל הכהנים מעכבת כהן גדול אבל שאר הרחיצות של יום הכיפורים לא מעכבים כהן גדול.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

• האופנים שצריך לעשות קידוש ידים ורגלים:

- באופן שהכהן בא לבית המקדש בשביל לעבוד - צריך לקדש ידיו ורגליו.
- באופן שהכהן קידש ידיו ורגליו ביום והגיע הלילה - לא צריך לקדש ידיו ורגליו.
- באופן שהכהן קידש ידיו ורגליו בלילה והגיע היום:
 - לרבי:
 - לאביי:
- באופן שקידש לפני קרות הגבר - מדאורייתא לא צריך לקדש ידיו ורגליו, ומדרבנן צריך לקדש ידיו ורגליו.
- באופן שקידש לאחר קרות הגבר - לא צריך לקדש ידיו ורגליו.
- לרבי - צריך לקדש ידיו ורגליו.
- לרבי אלעזר ברבי שמעון - לא צריך לקדש ידיו ורגליו.
- לרבי יוחנן:
 - באופן שקידש לפני קרות הגבר - צריך לקדש ידיו ורגליו.
 - באופן שקידש לאחר קרות הגבר - לא צריך לקדש ידיו ורגליו.
- באופן שהכהן יצא מבית המקדש:
 - באופן שהכהן כולו יצא מבית המקדש - ספק האם צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו, אמנם באופן שיצא להטיל מים צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו.
 - באופן שהכהן הוציא את ידיו מחוץ לבית המקדש וגופו נשאר בתוך בית המקדש - לא צריך לקדש ידיו ורגליו.
- באופן שהכהן נטמא:
 - באופן שהכהן נטמא בטומאה דאורייתא:
 - באופן שנטמא סמוך לשקיעת החמה - ספק האם צריך לקדש ידיו ורגליו.
 - באופן שנטמא בזמן אחר - צריך לקדש ידיו ורגליו.
 - באופן שידי הכהן נטמאו בטומאה דרבנן (כגון שנגע בפיגול או בנותר שמטמאים את הידים) - לא צריך לקדש ידיו ורגליו.

ב. פסול לינה במי הכיור:

- לרבי:
 - באופן שהכיור היה בתוך הבור כל הלילה - המים לא נפסלים.
 - באופן שהכיור היה מחוץ לבור בזמן עלות השחר - המים נפסלים.

☞ הערות ☞

- ה בדברי הגמ' מבואר שלדעת רבי אלעזר ברבי שמעון באופן שקידש ידיו ורגליו לא צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו אפילו לאחר עשרה ימים.
- הגמ' מבארת שרבי יוסי ברבי יהודה סובר שדורשים 'בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה' שבאופן שהכהן קידש ידיו ורגליו בלילה והגיע היום לא צריך לקדש ידיו ורגליו, ודורשים מהפסוק 'בגשתם' שלאחר קידוש ידים ורגלים הכהן יכול לגשת מיד לעבודה, ולומדים מכך שמקדשים ידים ורגלים לאחר לבישת בגדי כהונה, והגמ' מבארת שלדעת אביי רבי סובר כדעת רבי יוסי ברבי יהודה אלא שרבי סובר שרבנן גזרו שכהן שקידש ידיו ורגליו בלילה לפני קרות הגבר והגיע היום צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו כדי שלא יזלזלו בלינה, (רש"י מוסיף שהטעם שמדאורייתא לינה לא פוסלת את הקידוש ידים ורגלים משום שהמים התנגבו ואינם לפנינו), אבל באופן שקידש ידיו ורגליו לאחר קרות הגבר שהוא תחילת העבודה רבנן לא גזרו, אמנם לדעת רבא רבי חולק על דברי רבי יוסי ברבי יהודה וסובר שדורשים 'בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה' שבאופן שהכהן קידש ידיו ורגליו בלילה והגיע היום צריך לקדש משום שבכל יום עורכים מערכה חדשה על המזבח ונחשב שהכהן נגש מחדש אל המזבח, ודורשים מהפסוק 'בבאם' שבאופן שהכהן קידש ידיו ורגליו לעבודה אחת לא צריך לקדש ידיו ורגליו לעבודה אחרת באותו יום.
- ו הגמ' מבארת שלדעת אביי רבי יוחנן סובר כדעת רבי, ולדעת רבא רבי יוחנן סובר שדברי רבי אלעזר ברבי שמעון שבאופן שקידש ידיו ורגליו לא צריך לחזור ולקדש מסתברים באופן שקידש בלילה לאחר קרות הגבר כיון שנחשב תחילת עבודה ולא באופן שקידש לפני קרות הגבר.
- ז רש"י מבאר שהטעם שבאופן שהכהן יצא להטיל מים צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו משום שיש מצוה לשפשף בידו ניצוצות שעל רגליו כדי שלא יראה ככרות שפכה, ורש"י מוסיף שהטעם של הצד שבאופן שהכהן יצא מבית המקדש צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו משום שכמו שקדשים שהתקדשו בכלי שרת ויצאו נפסלו כך הקידוש נפסל ביציאת הכהן מבית המקדש, אמנם תוס' מבארים שהטעם של הצד שהכהן צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו משום שביציאתו הכהן הסיח דעתו מהעבודה, והטעם של הצד שהכהן לא צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו משום שביציאתו לא הסיח דעתו כיון שבידו לחזור לבית המקדש.
- תוס' מוסיפים שספק הגמ' באופן שהכהן יצא האם צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו נאמרו באופן שהכהן יצא בין עבודה לעבודה אבל באופן שהכהן יצא באמצע העבודה פשוט שלא צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו כיון שלא מסיח דעתו.
- ח הגמ' מבארת שהטעם שכהן שנטמא צריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו משום שהכהן אינו ראוי לעבודה ומסיח דעתו, אמנם באופן שנטמא סמוך לשקיעה יש ספק האם מסיח דעתו וצריך לקדש ידיו ורגליו או דלמא אינו מסיח דעתו כיון שיכול לטבול ולחזור ולעבוד מיד לאחר שקיעת החמה.

- באופן שהכיוור היה מחוץ לבור בזמן שקיעת החמה:
- באופן שהכהן רוצה לעבוד בעבודות שאינן מתירות את הקרבן באכילה (מגן הקטרת אימורין) - המים לא נפסלו.
- באופן שהכהן רוצה לעבוד בעבודות שמתירות את הקרבן באכילה (מגן עבודת דם או קמיצה) - לרבי חייא בר יוסף המים נפסלו, לרב חסדא ורבי יוחנן המים לא נפסלו^ט.

○ באופן שהכיוור היה מחוץ לבור רגע אחד בלילה:

- לרש"י ולתוס' בתירוץ הראשון - הדין כמו באופן שהכיוור היה מחוץ לבור בזמן שקיעת החמה.
- לתוס' בתירוץ השני - המים לא נפסלים.
- לרבי אלעזר ברבי שמעון - המים לא נפסלים^י.

ג. המקום שנחשב 'צפון' לענין שחיטת קדשים:

- לרבי יוסי ברבי יהודה - מקיר המזבח הצפוני עד כותל העזרה הצפוני.
- לרבי אלעזר ברבי שמעון - גם הצד הצפוני של המקום שבין האולם למזבח.
- לרבי - גם הצד הצפוני של מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל.

דף כח - כט

ד. דיני העור של הקרבן:

- עור האליה:
- בעולה - העור האליה נחשב חלק מבשר הקרבן וקרב על המזבח.
- בשאר הקרבנות:
- קרבן שבא מהכבשים והאליה נחשבת לאימורין שקרבים על המזבח:
- לשמואל ורב חסדא - נחשב חלק מהאימורין וקרב על המזבח.
- לרב הונא - נחשב חלק מבשר הקרבן ונאכל^{יא}.
- קרבן שבא מהעזים והאליה אינה נחשבת לאימורין - נחשב חלק מבשר הקרבן ונאכל.
- עור בית הפרסות של בהמה דקה, ועור הראש של עגל הרך, ועור בית הבושת של נקבה:
- לת"ק - נחשבים חלק מהעור של הקרבן.

הערות

ט הגמ' מבארת שרבי חייא בר יוסף סובר שהפסול של מי הכיוור תלוי בסוג העבודה שהכהן שמקדש ידיו ורגליו רוצה לעבוד, שבאופן שרוצה לעבוד בעבודות שמתירות את הקרבן באכילה שזמן העבודה שלהם הוא ביום הפסול של לינה במי הכיוור חל בין באופן שהכיוור היה מחוץ לבור בזמן עלות השחר ובין באופן שהכיוור היה מחוץ לבור רגע אחד בלילה, אבל באופן שהכהן רוצה לעבוד בעבודות שאינן מתירות את הבשר באכילה שזמן העבודה שלהם הוא בין ביום ובין בלילה הפסול של לינה במי הכיוור חל רק באופן שהכיוור היה מחוץ לבור בזמן עלות השחר, ולא באופן שהכיוור היה מחוץ לבור רגע אחד בלילה, אמנם רב חסדא סובר שהפסול של לינה במי הכיוור חל רק באופן שהכיוור היה מחוץ לבור בזמן עלות השחר.

הגמ' מוסיפה שרבי יוחנן סובר שרבנן גזרו שצריך להשקיע את הכיוור בתוך הבור בלילה ולא להשאירו מחוץ לבור מחשש שמא ישכחו לשקעו בעלות השחר, אמנם מותר להעלות את הכיוור סמוך לעלות השחר ולקדש את ידיו ורגליו לצורך תרומת הדשן ואין חשש שישכחו לשקעו משום שכיון שהכהן שמקדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן רואה שהכיוור היה שקוע ומעלה את הכיוור סמוך לעלות השחר אין חשש שישכחו לשקעו את הכיוור בבור מיד לאחר שיקדש ידיו ורגליו. אמנם רב חסדא סובר שרבנן לא גזרו כך, ומותר להשאיר את הכיוור בלילה וסמוך לעלות השחר משקיעים את הכיוור בבור כדי שהמים לא יפסלו.

תוס' מבארים שבאופן שהמים נפסלו וחזרו ושקעו את הכיוור בתוך הבור המים נשארים פסולים כיון ש'זריעה' לא מועילה בהקדש, אלא צריך לשפוך את המים שבכיוור ולמלאות בכיוור מים אחרים, ולפי"ז תוס' מבארים שלדעת רבי חייא בר יוסף כיון שמעלים את הכיוור בלילה לצורך הכהן שמקדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן המים שבכיוור נפסלו לעבודות שמתירות את הקרבן באכילה ולכן לאחר עלות השחר מרוקנים את המים שבכיוור לכלי שרת לצורך כהנים שרוצים לקדש ידיהם ורגליהם לעבודות שמתירות את הקרבן באכילה וממלאים את הכיוור במים אחרים ובמים אלו מקדשים כהנים שרוצים לקדש ידיהם ורגליהם לעבודות שמתירות את הקרבן באכילה.

י בדברי הגמ' מבואר שכמו שלדעת רבי כמו שקידוש ידים ורגלים נפסל בלינה כך מי הכיוור נפסלים בלינה, ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון שקידוש ידים ורגלים לא נפסל בלינה כך מי הכיוור לא נפסלים בלינה (תוס' [א] מבארים שדין זה נאמר בין לדעת רבין בשם אילפא ובין לדעת רבי יצחק בר ביסנא בשם אילפא, ולמרות שרבי יצחק בר ביסנא [א] הסתפק בדעת רבי אלעזר ברבי שמעון האם מי הכיוור נפסלים בלינה ושורש הספק היה בביאור המימרא של רבי יוחנן 'כיוור שלא שקעו מבערב מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש' מ"מ למסקנת הגמ' [א] נפשט שכוונתו שלמחר לא צריך לקדש).

יא הגמ' מבארת שהמקור של רב הונא שהעור של האליה אינו קרב על המזבח דכתיב 'חלבו האליה' ודורשים ולא עור האליה, ורש"י מבאר שרב הונא לומד מפסוק זה שער האליה אינו נחשב חלק מהאימורין של הקרבן, אמנם רב הונא מודה שער האליה נחשב חלק מבשר הקרבן ולכן בעולה מקטירים את העור של האליה כמו שמקטירים את כל הבשר של העולה.

○ לרבי יעקב ורבי שמעון - נחשבים חלק מבשר הקרבן².

ה. דיני מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו:

- אופני העבודות שמחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו פוסלים את הקרבן - שחיטה קבלה הולכה זריקה.
- אופני המחשבות שפוסלים את הקרבן:

○ מחשבת חוץ למקומו:

- באופן שעשה אחת מהעבודות על מנת לזרוק מקצת מהדם חוץ למקום הזריקה:
- באופן שחשב בקדשי קלים לזרוק מקצת מהדם בירושלים - הקרבן פסול.
- באופן שחשב בקדשים קלים לזרוק מקצת מהדם בירושלים - לרש"י הקרבן פסול לתוס' הקרבן כשר³.
- באופן שעשה אחת מהעבודות על מנת להקטיר מקצת מאימורי הקרבן חוץ למקום ההקטרה - הקרבן פסול.
- באופן שעשה אחת מהעבודות על מנת לאכול כזית שעומד לאכילה חוץ למקום האכילה - הקרבן פסול.
- באופן שעשה אחת מהעבודות על מנת לאכול כזית שעומד להקטרה חוץ למקום ההקטרה - לת"ק הקרבן כשר לרבי אליעזר הקרבן פסול⁴.

○ מחשבת חוץ לזמנו:

- באופן שעשה אחת מהעבודות על מנת לזרוק מקצת מהדם לאחר זמן הזריקה - הקרבן נחשב 'פיגול'.
- באופן שעשה אחת מהעבודות על מנת להקטיר מקצת מאימורי הקרבן לאחר זמן ההקטרה - הקרבן נחשב 'פיגול'.
- באופן שעשה אחת מהעבודות על מנת לאכול כזית שעומד לאכילה לאחר זמן האכילה - הקרבן נחשב 'פיגול'.
- באופן שעשה אחת מהעבודות על מנת לאכול כזית שעומד להקטרה לאחר זמן ההקטרה - לת"ק הקרבן כשר לרבי אליעזר הקרבן פסול⁵.

• דיני הקרבן:

- באופן שהקרבן נחשב 'פיגול' - האוכל מבשר הקרבן אפילו בתוך זמנו חייב כרת.
- באופן שהקרבן פסול - האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת⁶.

⊕ הערות ⊕

יב תוס' מביאים שבדברי הגמ' בחולין [קכב ב] מבואר שכמו שנחלקו התנאים לענין עור בית הפרסות של בהמה דקה, ועור הראש של עגל הרוך, ועור בית הבושת של נקבה האם נחשבים חלק מהעור של הקרבן או שנחשבים חלק מבשר הקרבן, כך נחלקו התנאים לענין טומאת נבילות האם עורות אלו נחשבים חלק מבשר הקרבן ומטמאים טומאת נבילות או דלמא נחשבים חלק מעור הקרבן ואינם מטמאים טומאת נבילות.

יג הגמ' מבארת שכוונת הפסוק בפרשת קדושים 'ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה' שבאופן שהכהן חשב בשעת הקרבה לאכול את הקרבן לאחר זמנו הקרבן פסול, ופסוק זה אינו נצרך לעיקר הדין של חוץ לזמנו כיון שעיקר הדין נלמד מהפסוק בפרשת צו 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמי ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא' (וכפי שיבואר להלן הערה טז), ולכן דורשים ש'אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו', וכן פסוק זה אינו נצרך לעיקר הדין של חוץ למקומו נאמר רק באופן שחשב על מקום שהוא 'משולש' בדם בבשר ואימורין, ותוס' מבארים שכוונת להלן הערה טז) אלא לומדים מדין זה שהפסול של חוץ למקומו נאמר רק באופן שהמחשבת 'חוץ למקומו' הייתה במקום שאם הדם והבשר והאימורין יצאו נפסלו, ולומדים מכך שבאופן הדרשה שהפסול של חוץ למקומו נאמר רק באופן שהמחשבת 'חוץ למקומו' הייתה במקום שאם הדם והבשר והאימורין יצאו נפסלו, אבל באופן שחשב לזרוק את הדם של קדשי קדשים בירושלים הקרבן נפסל משום שאם בשר של קדשים קלים יצא לירושלים אינו נפסל, וכן לומדים מכך שבאופן שחשב לזרוק את הדם בהיכל שאין הקרבן נפסל כיון שאם הבשר והאימורין נכנסו להיכל לא נפסלו, אמנם רש"י מבארים שכוונת הדרשה שהפסול של 'חוץ למקומו' נאמר רק במקום שבשעת היתר הבמות היה מותר לזרוק שם דם ולאכול שם בשר ולהקטיר שם אימורין, ובזמן שנבנה בית המקדש ונאסרו הבמות אסור לזרוק שם דם ולאכול שם בשר ולהקטיר שם אימורין, אבל באופן שאדם חשב מחשבת חוץ למקומו לזרוק את הדם בהיכל או לאכול את הבשר בהיכל או להקטיר את האימורין בהיכל הקרבן אינו פסול כדיון חוץ למקומו כיון שגם לאחר שנבנה בית ההיכל הוא מקום זריקת דם של חטאות פנימיות [ע"פ רש"י לו א ד"ה קסבר].

יד תוס' מביאים שבדברי הגמ' במנחות [יז ב] נחלקו התנאים בדעת רבי אליעזר האם הקרבן פסול מדאורייתא או דלמא הקרבן פסול מדרבנן.

טו תוס' מביאים שבדברי הגמ' במנחות [יז ב] נחלקו התנאים בדעת רבי אליעזר האם הקרבן פסול מדאורייתא וכן נחשב לפיגול מדאורייתא או דלמא הקרבן פסול מדרבנן.

טז הגמ' מבארת שהמקור שקרבן שנעשה במחשבת 'חוץ לזמנו' נחשב 'פיגול' והאוכל מבשר הקרבן חייב כרת דכתיב 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמי ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא' ודורשים שכוונת הפסוק 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמי ביום השלישי' שהכהן עשה אחת מהעבודות על מנת לאכול אכילת אדם או אכילת אדם חוץ לזמנו ועל זה נאמר 'הנפש האכלת ממנו עונה תשא' ולומדים גזירה שווה 'עון עון' מנותר שיש חיוב כרת.

הברייתא מביאה שנחלקו התנאים בביאור המקור שהפסוק 'ואם האכל יאכל' מדבר במחשבת 'חוץ לזמנו' ולא מדבר באופן שנשאר מבשר הזבח לאחר זמן האכילה ואכלו מהבשר, ורבי אליעזר סובר שלומדים דבר זה מסברא כיון שלא מסתבר שקרבן שהיה כשר בשעת הקרבה יפסל לאחר זמן כאשר אכלו מבשרו לאחר זמן האכילה, אמנם רבי עקיבא סובר שאי אפשר ללמוד דבר זה מסברא כיון שמצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום שהן בחזקת טהרה וכיון

- ו. נותר - בשר קרבן שנשארו לאחר זמן אכילת הבשר, אסור לאכול את הבשר, והאוכלו חייב כרת".
- ז. הנודר להביא קרבן והביאו לאחר זמנו ועבר על 'בל תאחר' - הקרבן כשרי".

דף ל

ח. האם אומרים 'תפוס לשון ראשון':

- לת"ק - לא אומרים 'תפוס לשון ראשון'.
- לרבי יהודה:
- לאילפא - לא אומרים 'תפוס לשון ראשון'
- לרבי יוחנן ורב דימי - אומרים 'תפוס לשון ראשון'.
- לרבי מאיר:
- לרבי יוחנן ואב"י - לא אומרים 'תפוס לשון ראשון'.
- לרב דימי ורבא - אומרים 'תפוס לשון ראשון'.
- לרבי יוסי - לא אומרים 'תפוס לשון ראשון'.

ט. דיני תמורה:

- באופן שאמר 'הרי זו תמורת עולה ואחר כך תמורת שלמים' - הבהמה נחשבת תמורת עולה משום שלאחר שחל על הבהמה תמורת עולה לא יכול לחול עליה תמורת שלמים.
- באופן שאמר 'הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים ולא תחול זו אלא אם כן חלה זו' - הבהמה נחשבת תמורת עולה ושלמים".
- באופן שאמר 'הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים':
- לרבי מאיר - הבהמה נחשבת תמורת עולה.

הערות

שראו סתרו (לרש"י לאחר שספרו ארבעה וחמשה ימים חזרו וראו, ולתוס' באופן זה לא נחשבים בחזקת טהרה כיון שלא טבלו, אלא לאחר שספרו שבעה ימים וטבלו ביום השביעי וחזרו וראו ביום השביעי), וכך אפשר לומר שהקרבן היה כשר בשעת הקרבה ולאחר שיאכלו מבשרו לאחר זמן האכילה הקרבן יפסל, ולכן רבי עקיבא סובר שדורשים כך מהפסוק 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו' ודורשים מסמיכות הפסוק 'לא ירצה' 'המקריב' שהפסוק מדבר באופן שהפסול היה בשעת הקרבה במחשבת חוץ לזמנו ולא שהפסול היה לאחר זמן ההקרבה שנשארו מבשר הזבח לאחר זמן האכילה ואכלו מהבשר, (ולא דורשים מפסוק זה שבאופן שהפסול היה בשעת הקרבה הכהן נפסל משום דכתיב 'המקריב אתו' שהפסול הוא בקרבן ולא בכהן), ולאחרים דורשים מ'לא יחשב' שהקרבן נפסל במחשבת חוץ לזמנו ולא נפסל באופן שנשארו מבשר הזבח לאחר זמן האכילה ואכלו מהבשר, ובדעת בן עזאי הגמ' מסתפקת האם סובר כאחרים או שסובר כדעת רבי עקיבא שדורשים מהסמיכות של 'לא ירצה' ו'המקריב' שהפסוק מדבר באופן שהפסול היה בשעת הקרבה (ובן עזאי סובר שלא צריך לדורש מ'אתו' שהפסול הוא בקרבן ולא בכהן כיון שבן עזאי סובר שהלשון של 'לא ירצה' משמע הקרבן שמרצה).

הגמ' מוסיפה שלמרות שאחרים מ'לא יחשב' שהקרבן נפסל במחשבת חוץ לזמנו ולא נפסל באופן שנשארו מבשר הזבח לאחר זמן האכילה ואכלו מהבשר, מ"מ רבי אליעזר שסובר שלומדים זה מסברא סובר שדורשים מ'לא יחשב' שקרבן שהוקרב במחשבת חוץ לזמנו והיה מעורב בו פסול אחר של מחשבה (כגון חוץ למקומו או שלא לשמו) הקרבן אינו נחשב פיגול, או שדורשים מ'לא יחשב' איסור לאו לכהן שחשב מחשבת פסול בקדשים.

הגמ' מביאה שרבה מוסיף שדורשים מהמילים 'לא ירצה' שדין פיגול נאמר רק באופן שזרקו את הדם של הקרבן ולא באופן שדם הקרבן נשפך, וכן דורשים מ'יהיה' שקרבן שעשו אחת מהעבודות על מנת לאכול חצי כזית חוץ למקומו וחצי כזית חוץ לזמנו הקרבן פסול.

הגמ' מוסיפה שלמרות שעיקר הפסוק 'ואם האכל יאכל' נאמר במחשבת חוץ לזמנו מ"מ לומדים מיתור הלשון 'פיגול' גם דין חוץ למקומו שקרבן שעשו אחת מהעבודות על מנת לאכול אכילות אכילת אדם או אכילת מזבח חוץ למקומו הקרבן פסול, ודורשים 'הנפש האכלת ממנו עונה תשא' שיש חיוב כרת רק בחוץ לזמנו ולא בחוץ למקומו (והגמ' מוסיפה שכיון שהמקור שיש כרת הוא בגזירה שווה 'עון עון' מנותר עדיף לומר שיש חיוב כרת בחוץ לזמנו שדומה לנותר כיון ששניהם פסולים מחמת 'זמן' וכן שני פסולים אלו נוהגים בבמה ואין חיוב כרת בחוץ למקומו שאינו דומה לנותר).

יז הגמ' מבארת שהמקור שיש חיוב כרת באכילת נותר דכתיב 'וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחוהו ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי באש ישרף' ופרשה זו מדברת בנותר, ולאחר מכן כתוב 'ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה' ודורשים שכוונת הפסוק שבאופן שהכהן חשב בשעת הקרבה לאכול את הקרבן לאחר זמנו הקרבן פסול, ואם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו, ולאחר מכן כתוב 'ואכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה' ודורשים גזירה שווה 'קדש קדש' שהחיוב כרת נאמר בנותר ודורשים מהלשון 'ואכליו' שאין חיוב כרת בחוץ למקומו.

יח הגמ' מבארת שהמקור שבכור שהבעלים הביאו לאחר זמנו ועבר על 'בל תאחר' הקרבן כשר, דכתיב 'ואכלת לפני ה' אלו לוקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגן תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך' ודורשים היקש בין בכור למעשר כמו שמעשר אינו נפסל משנה לחברתה כך בכור אינו נפסל משנה לחברתה, והגמ' מוסיפה שהיה אפשר לומר שפסוק זה מדבר רק בכור שאינו מכפר אבל קרבן שמכפר שעבר זמנו נפסל ולכן כתוב 'והיה בך חטא' ודורשים ולא בקרבן חטא שהקרבן כשר, אמנם בן עזאי סובר שדורשים מפסוק זה 'ולא באשתך חטא' שלמרות ש'מבקשים ממנו ממון ואין לו' (לרש"י גול לתוס' נדר שאדם לא מקיים) אשתו של אדם מתה, בעוון בל תאחר אין אשתו של אדם מתה, ובן עזאי סובר שהמקור ששאר הקדשים שעבר זמנו אינם נפסלים דכתיב 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו' שבחוץ לזמנו הקרבן פסול אבל קרבן שעבר זמנו כשר.

יט רש"י מבאר שבהמה שהיה תמורת עולה ושלמים תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים.

- לרבי יוסי - הבהמה נחשבת תמורת עולה ושלמים².
- באופן שאמר 'הרי זו תמורת עולה ושלמים' או באופן שאמר 'הרי זו לחצות לתמורת עולה ותמורת שלמים':
 - לפי הצד שאומרים 'תפוס לשון ראשון' - הבהמה נחשבת תמורת עולה.
 - לפי הצד שלא אומרים 'תפוס לשון ראשון' - הבהמה נחשבת תמורת עולה ושלמים.
- י. דין פיגול בקרבן שנעשה במחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו (לדעת רש"י)³:
 - לת"ק - האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת.
 - לרבי יהודה:
 - באופן שעבודה אחת נעשתה במחשבת חוץ למקומו ולאחר מכן עבודה שניה נעשתה במחשבת חוץ לזמנו - האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת.
 - באופן שעבודה אחת נעשתה במחשבת חוץ לזמנו ולאחר מכן עבודה שניה נעשתה במחשבת חוץ למקומו - האוכל מבשר הקרבן חייב כרת³.
 - באופן שבעבודה אחת חשב מחשבת חוץ למקומו ולאחר מכן מחשבת חוץ לזמנו - האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת.
 - באופן שבעבודה אחת חשב מחשבת חוץ לזמנו ולאחר מכן מחשבת חוץ למקומו:
 - באופן שבסוף השחיטה חשב מחשבת חוץ לזמנו ולאחר מכן מחשבת חוץ למקומו:
 - לאילפא - האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת משום שלא אומרים 'תפוס לשון ראשון'.
 - לרבי יוחנן ורב דימי - האוכל מבשר הקרבן חייב כרת, משום שאומרים 'תפוס לשון ראשון'³.
 - באופן שבתחילת השחיטה חשב מחשבת חוץ לזמנו ובסיום השחיטה חשב מחשבת חוץ למקומו³:
 - לפי הצד ש'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף':
 - לפי הצד ש'מפגלין בחצי מתיר' - האוכל מבשר הקרבן חייב כרת.
 - לפי הצד ש'לא מפגלין בחצי מתיר' - האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת.
 - לפי הצד ש'אינה לשחיטה אלא לבסוף' - האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת³.

✧ הערות ✧

- כ בדברי הגמ' מבואר שרבי יוסי סובר שלא אומרים 'תפוס לשון ראשון' ורבי יוסי סובר שמבארים שכוונת הלשון 'תמורת עולה תמורת שלמים' שכוונת האדם שהבהמה תהיה תמורת עולה ושלמים ולכן הבהמה נחשבת תמורת עולה ושלמים, ונחלקו האמוראים בביאור טעמו של רבי מאיר: לרב דימי רבי מאיר סובר שאומרים 'תפוס לשון ראשון' ולכן הבהמה נחשבת תמורת עולה, ולרבי יוחנן רבי מאיר סובר שלא אומרים 'תפוס לשון ראשון' והטעם שהבהמה קדושה בקדושת עולה משום שאם האדם היה רוצה שהבהמה תהיה תמורת עולה ושלמים היה צריך לומר 'הרי זו תמורת עולה ושלמים'.
- כא בדברי הגמ' מבואר שה"ה קרבן שנעשה במחשבת חוץ לזמנו ולא לשמו באופן שהקרבן נפסל מחמת מחשבת שלא לשמו.
- כב הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'לא יחשב' ודורשים שקרבן שהוקרב במחשבת חוץ לזמנו והיה מעורב בו פסול אחר של מחשבה (כגון חוץ למקומו או שלא לשמו) האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת (וכפי שהובא דרשה זאת לעיל הערה טז), ות"ק סובר שדין זה נאמר בכל אופן אמנם רבי יהודה סובר שדין זה נאמר רק באופן שהפסול קדם לפיגול כלומר שעבודה אחת נעשתה במחשבת חוץ למקומו ולאחר מכן עבודה אחרת נעשתה במחשבת חוץ לזמנו, אבל באופן שהפיגול קדם לפסול האוכל מבשר הקרבן חייב כרת משום שהקרבן נקבע בפיגול.
- כג רש"י מבאר שרבי יוחנן בדעת רבי יהודה סובר שאומרים 'תפוס לשון ראשון' ולכן באופן שבעבודה אחת חשב מחשבת חוץ לזמנו ולאחר מכן חשב מחשבת חוץ למקומו האוכל מבשר הקרבן חייב כרת, אמנם אילפא סובר בדעת רבי יהודה שלא אומרים 'תפוס לשון ראשון' ולכן האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת.
- כד בדברי הגמ' מבואר שה"ה באופן שהאדם חשב בהקטרת קומץ מנחה מחשבת חוץ לזמנו ובהקטרת הלבונה מחשבת חוץ למקומו (תוס' מוסיפים שה"ה באופן שהאדם חשב במליקת הסימן הראשון של חטאת העוף מחשבת חוץ לזמנו ובשבירת המפרקת מחשבת חוץ למקומו), ולדעת רב אשי ה"ה באופן שהאדם חשב בפסיעה הראשונה של ההולכה מחשבת חוץ לזמנו ובפסיעה השנייה מחשבת חוץ למקומו אמנם לפי התירוץ הראשון של הגמ' אופן זה נחשב כמו באופן שבסוף השחיטה חשב מחשבת חוץ לזמנו ולאחר מכן מחשבת חוץ למקומו.
- תוס' מוסיפים שבאופן שהאדם חשב ב'משהו' הראשון בשחיטה מחשבת חוץ לזמנו וב'משהו' השני של השחיטה מחשבת חוץ למקומו האוכל מבשר הקרבן אינו חייב פיגול משום שלא נחשב 'דבר המסוים' כמו הקטרת קומץ והקטרה לבונה וכמו פסיעה ראשונה ופסיעה שנייה.
- כה רש"י מבאר שלפי הצד ש'אינה לשחיטה אלא לבסוף' פסול מחשבה יכול לחול גם בתחילת השחיטה ולכן האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת, אבל לפי הצד ש'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף' ופסול מחשבה יכול לחול גם בתחילת השחיטה וגם בסיום השחיטה, ולכן לפי הצד ש'מפגלין בחצי מתיר' האוכל מבשר הקרבן חייב כרת, ולפי הצד ש'לא מפגלין בחצי מתיר' האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת.